

ETNIČKI OČIŠĆENI IN MEMORIAM

Dušan Karpatský (28.2.1935.-31.1.2017.)

Otišao je čovjek koji je kao malo ko zadužio jugoslavensku kulturu. Kad sam, pišući pogovor za jednu knjigu, morao da na najkraći mogući način sažmem njegovo djelo - zapisao sam: "bez njegovog rada u češko-južnoslavenskim kulturnim odnosima ostala bi crna rupa koju ne bi bilo moguće ispuniti".

Uz tugu zbog njegovog odlaska, ostaje i mučnina od medijskih reakcija kod južnoslavenskih naroda čijim književnostima je posvetio život: od prešućivanja i ignorancije do demonstrativnog i grlatog prisvajanja jednog dijela njegovog djela. Dušan Karpatský je osuđivao svojatanja i odricanja od književnika kao što su Ivo Andrić i Meša Selimović, a sad se odriču ili svojataju i njega. Njegov odlazak u hrvatskim medijima popraćen je "dostojno": U jednom takvom (kratkom) članku (Novolist.hr) 25 puta se pojavljuje riječ *hrvatski / Hrvatska* (kao da je preminula ona, a ne on!), dok je gotovo polovina njegovog djela prešućena. Čista majstorija! Nijedna rečenica tu nije lažna, ali kompletan tekst pruža krivu sliku. Sve je prosijano kroz nacionalističko sito. Dok se u hrvatskim medijima piše o "neumornom prevoditelju hrvatskih pisaca", u Srbiji se šuti. I ne samo da se šuti nego još uvijek vlada početkom 90-tih zauzeti stav da je Dušan Karpatský bio hrvatski nacionalista.

Koga zanima kakav je to zaista bio čovjek, neka uzme bibliografiju njegovih prijevoda (recimo sa portala Udruženja prevodilaca Češke Republike) i obrati pažnju na imena autora i godine objavljivanja.

Drugi svjetionik koji neupućenom može pomoći da se ne nasuče u nekom od nacionalističkih plićaka je *Epistolar* - kako je naslovljena knjiga korespondencije Dušana Karpatskog ili zbir pisama koje je primao tokom "posljednjih pedesetak godina, baveći se književnostima bivše Jugoslavije, napose hrvatskom, i bivše Čehoslovačke, osobito češkom". Ta knjiga nije

1 Svi citati su iz: Karpatský, Dušan: *Epistolar. Češki i slovački pisana pisma prevela i pjesme prepjevala Dubravka Dorotić Sesar*. Zagreb, Pula, Sarajevo, 2010.

samo značajan dokument za književne historičare: ona nudi mnoštvo materijala i povjesničarima općenito. Tako se npr. spominje jedan momenat iz razgovara u kojem je sudjelovao i autor, a koji je vođen 22.2.1966. u stanu Voje Kuzmanovića koji je malčice počeo da provocira Krležu pitanjima da li je socijalizam pravo rješenje za Jugoslaviju i slično. Krleža je tad rekao: "Znate što, Kuzmanoviću, ja znam možda bolje od vas što sve u ovoj zemlji ne valja, ali zapamtite, još je ovo med i mlijeko prema onome što bi tu moglo biti."

Dok po ko zna koji put listam *Epistolar*, teško mi je da shvatim da sam 14.1.2017. dobio mejl od njenog autora, od Dušana Karpatskog, od onog istog čovjeka koji se 1958. u Pragu družio sa Rankom Marinkovićem, ili 1960. sa Vaskom Popom. Veliki pjesnik mu se za to zahvalio jednostavnim rječima:

Bgd. 16.10.60.

Dragi Dušane,

Javljam Ti se da ti kažem koliko mi je bilo prijatno tvoje društvo u tvom zlatnom Pragu, da te pozdravim iz Beograda i da ti obećam da te neću zaboraviti

Vasko

P.S.

Budi dobar s decom. Nemoj da ih mnogo mučiš sa znanjem. Kazaće im se samo kad porastu.

V.

Oni koji tvrde da je umro "neumorni prevoditelj hrvatskih pisaca", a ne kažu da je taj isti prevoditelj prevodio i bosanskohercegovačke autore, i autore iz Srbije, Crne Gore, pa čak i Makedonije i Slovenije (da ne kažem: od Vardara, pa do Triglava), nemaju ni mrvicu poštovanja prema tom čovjeku, jer odbacuju gotovo polovinu njegovog djela. Izgleda da se ni *In memoriam* ne može napisati, a da nije etnički očišćen.

Oni koji tvrde da je umro antisrpski nastrojani prevodilac i hrvatski nacionalista trebali bi da znaju da je Dušan Karpatský:

- Krležijanac.

- Jedan od osnivača Češkog udruženja prijatelja nedjeljive Bosne i Hercegovine.

- Da je 1992. preveo slavni Kišev esej *O nacionalizmu* kao kolektivnoj i individualnoj paranoji.

- Da je 1995. odbio da prevede antologiju hrvatskog ratnog pjesništva *U ovom strašnom času* od Sanadera i Stamaća.

- Da je 1996. odbio da prevede *Usud naroda* iliti *Bespuća* dr. Franje Tuđmana.

- Da je do posljednjeg dana bio član praške *Lastavice*, udruženja građana porijeklom iz bivše Jugoslavije, i da je svoje posljednje knjige prijevoda objavljivao u suradnji s tim udruženjem.

Odbiti Ivu Sanadera, ili veleposlanika Zlatka Stahuljaka koji je osobno vršio pritisak da se prevede "vrijedno" djelo dr. Franje Tuđmana - značilo je zatvarati si vrata, uskraćivati si mogućnosti...

Veleposlanik Stahuljak u pismu od 30.4.1996. piše: "Bili ste svjedok činjenice, da vas nisam nagovarao, a kamo li silio, u pitanju knjige poezije *U ovom strašnom času*, Sanadera - Stamaća... [...] Sada je druga situacija. Djelo dr. Tuđmana *Usud naroda*, kako sami utvrđujete, najbolje je što je napisao, a i objektivno je veoma vrijedno i njime se u dobrom svjetlu preneseno prezentira Hrvatska i Hrvati... [...] Sad je druga situacija i za mene, i ja ću biti u prvom redu na osobnoj kušnji, ne učinim li ništa, jer knjiga zaista vrijedi. A Vi ste taj broj jedan, koji jedini može u pravom duhu, visoko razumljivog češkog jezika tu knjigu prevesti, kako bismo je mogli ovdje objaviti i biti sigurni u njezino produktivno djelovanje za Hrvatsku."

Uprkos brojnim pokušajima (da ne kažem: velikom pritisku, nadstandardnom honoraru i bonusu u vidu susreta s predsjednikom i posjete Brionima) - Dušan Karpatský ipak nije preveo tu knjigu iako mu je bilo jasno da će to uraditi neko drugi. Odnos sa veleposlanikom Stahuljakom "neumorni prevoditelj hrvatskih pisaca" opisao je ovako: "naša suradnja, nažalost, nije bila baš izvanredna: ja nisam htio prevoditi ono što je od mene tražio veleposlanik, a on opet nije pokazivao interes za to što ja prevodim i objavljujem bez ikakve pomoći države koju je on predstavljao".

A šta je to u isto vrijeme prevodio neumorni prevoditelj? Prevodio je Miroslava Krležu, Dubravku Ugrešić, Predraga Matvejevića, ali i Danila Kiša, Raymonda Rehnicera...

Volio je Hrvatsku, ali koju?

Iako je očigledno da kao krležijanac, dakle internacionalista, nadilazi uboge nacionalističke standarde - i nakon smrti i hrvatski i srpski nacionalisti ga u njih uporno pokušavaju utjerati. I pri tome im sigurno nije važno da li je on prevoditelj hrvatskih ili srpskih pisaca, bitno je da se održava ta crno-bijela nacionalistička slika svijeta.

Posljednji ispraćaj i kremacija Dušana Karpatskog obavljani su 9.2.2017. godine na Olšanskom groblju u Pragu. Na istom groblju na kojem je sahranjen glavnokomadujući austrougarske okupacione vojske, tipičnog

austrougarskog imena *Filipović*. To me podsjetilo na jedan momenat iz te dobi: kad je austrougarska vojska 1878. "oslobađala" Mostar pod vodstvom generala s takođe tipičnim austrijskim imenom *Jovanović*, među mostarskim stanovništvom nastao je veliki metež, jer se nisu mogli dogovoriti da li da "oslobodioce" dočekaju sa latiničnim ili ćiriličnim natpisima dobrodošlice, na kraju se pogodiše da to budu latinični natpisi među srpskim bajracima. Onda je napravljen i slavluk u sasvim turskoj formi, od skupocijena platna i kadife, s turskim natpisom. A i četiri sefardske obitelji sa 19 duša pripremiše svoj doček...

U Češkoj je običaj da se tokom ispraćaja i obreda kremacije pokojnik isprati sa tri pjesme. Kad smo prije tri godine pratili gospođu Emu, suprugu Dušana Karpatskog, ženu s kojom je proživio pola stoljeća, posljednja pjesma bila je *Zbogom* od Arsena Dedića. Ista pjesma je ispratila i našeg Dušana. Kad se zavjesa zatvarala, čuo se dragi Arsenov glas:

*Ti ćeš vlakom,
ja ću brodom,
zbogom!*

Tako je otišao Dušan Karpatský - za svojom Emom, za svojim Krležom. Uz stihove Arsena, s kojim su se međusobno neobično poštivali. A za Dušanom Karpatským dva dana kasnije uputio se i njegov prijatelj Predrag Matvejević, koji se s Dušanom pozdravljao "Srdačnim (krležijanskim) pozdravom!"

Dragi Dušane,

i ja ti šaljem srdačan krležijanski pozdrav, u nadi da u vječnim lovištima u koja ideš neće biti onakvih ljudi kakve ovdje nisi htio prevoditi.

(10.2.2017.)